

Slika srednjovjekovnog života

Izborna tema - 2. razred gimnazije

Dijana Muškardin, prof.

Usklađenost s kurikulumom

- Sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Društveni odnosi u srednjovjekovnoj Europi i Hrvatskoj
- Domena: DRUŠTVO
- Nastavna cjelina/ tema: Srednjovjekovni društveni odnosi i svakodnevni život

(Izborna tema – zavičajna tema)

- Nastavna jedinica: Slika svakodnevnog srednjovjekovnih odnosa i života kroz srednjovjekovne istarske statute
- Tip sata: obrada

Realizacija ishoda

I. Ishod predmeta:

- POV SŠ A.2.1. Učenik analizira društvene promjene i odnose između društvenih skupina u srednjem i ranom novom vijeku.

II. Ishodi na razini aktivnosti nastavne jedinice:

Učenik će biti sposoban:

- Ishod 1. objasniti pomoću odredbi statuta pravni odnos prema ženama
- Ishod 2. usporediti dobnu granicu sklapanja braka u srednjem vijeku
- Ishod 3. usporediti vrste sklapanja braka u srednjem vijeku u Istri
- Ishod 4. izdvojiti načine kažnjavanja prema odredbama statuta
- Ishod 5. istražiti pomoću statuta koje su kazne za otmicu žena (odnos prema ženi srednjeg vijeka)
- Ishod 6. ocijeniti važnost srednjovjekovnih statuta u praćenju društvenog i pravnog života

Međupredmetne teme

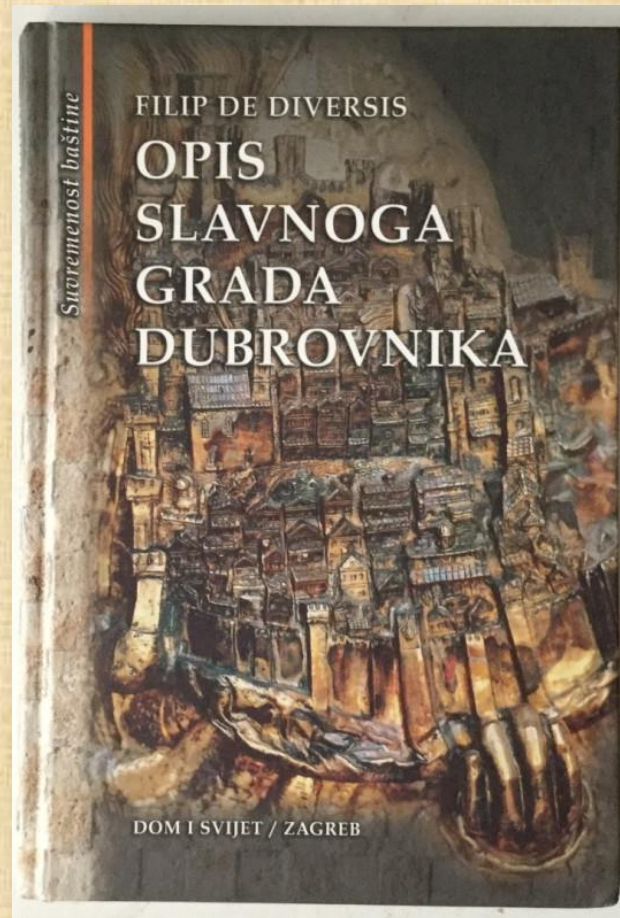
- Učiti kako učiti
- A.4/5.1., A.4/5.2., A.4/5.4, B.4/5.1, B.4/5.2, B.4/5.3, B.4/5.4, C.4/5.1, C.4/5.2, C.4/5.3, C.4/5.4, D.4/5.2
- IKT C 4. 1. , C 4. 2., C 4. 3.
- Građanski odgoj i obrazovanje A.4.2.,
- Osobni i socijalni razvoj B4.2. , A.4.4.
- Poduzetništvo A 4.1.
- Održivi razvoj IV.C.3.

Korelacija među predmetima: Hrvatski jezik, Informatika- Digitalna pismenost i komunikacija

POVIJESNI TEHNIČKI KONCEPTI:

Koncept kontinuiteta i promjena
Koncept usporedbe i sučeljavanja
Koncept povijesne perspektive
Koncept uzroka i posljedica

Literatura:

DELLA MERCATVRA
ET DEL MERCANTE
PERFETTO.

LIBRI QVATTRO

Di M. Benedetto Cotrugli Raueo.

*Scritti gia piu di anni C X.
& hora dati in luce.*

Vtilisfimi ad ogni Mercante.

CON PRIVILEGIO.

IN VINEGIA, all'ELEFANTA.
M D LXXIII.

Uloga žene

„Žena mora biti lijepa, moralna i poštena roda, ne mora biti bogata, kako misli većina mladića, koji traže bogatstvo, a ne ženu, a kad ga dobiju loše s njom žive. Tri su dobra općenito u ženi – **poštenje**, koje se sastoji u krepostima, korisnost – **miraz**, nasljedstvo i bogatstvo, te **naslada** koja se sastoji od ljepote koja je Božji dar onome koji je ima.

Žena mora biti razborita, postojana, ozbiljna, mila, marljiva, blaga, čedna, milosrdna, pobožna, religiozna, velikodušna, uzdržljiva, darežljiva, radina, umjerena u jelu i piću, trijezna, oštroumna i uvijek zaposlena, jer su nerad i siromaštvo uzrok dubokog pada žene i ona se od njih brani svojim radom.

Prema svom staležu žena mora biti opremljena odjećom i uresima, a put joj mora biti čista te nikada, ni iz kojeg razloga ne smije mazati lice jer se smatra ne samo sramotom nego i prekršajem ako se neka žena pojavi namazana lica.“

„Unutar kuće žena je imala svoja ovlaštenja i autoritet nad kućanstvom, djecom i poslugom i u tom je djelokrugu imala svoju odgovornost i neovisnost o mužu. Žena je, pogotovo ona iz viših staleža, bila uglavnom ograničena na život unutar kuće, budući da nije sudjelovala u poslovima koji bi je uvukli u javni život grada.”

Zdenka Janeković Römer, 1994, 128.

Pažljivo pročitajte izvore te izdvojite, analizirajte i ocijenite- Kakav je položaj i uloga žene u srednjem vijeku?

Feudalizam

- prevladava pretežno **običajno pravo**
- različite grupe i slojevi ljudi imali su svoje pravo
- osobito značajni sustavi **gradskog prava i crkvenog prava**

GRADSKO
PRAVO

- ✓ formira se na temelju **gospodarskog napretka gradova**
- ✓ utemeljeno je na **gradskim statutima**
- ✓ sadržajno predstavlja **preuzete običaje**

Najstariji cjelovito sačuvan zapis običajnog prava - **Vinodolski zakonik, 1288.**

Želja za očuvanjem „starih i dobrih“ zakona kojih su se stari Vinodolci držali, ali ih nisu dobro uredili.

Srednjovjekovni statuti – slika svakodnevnog života

Sačuvani rukopis Statuta Poreča, 1363.

Statut je kodificirana **zbirka pravnih odredbi**, uglavnom utemeljena na **običajnom pravu**.

Propisane norme u statutima temelje se na:

- ✓ **običajnom pravu**
- ✓ **srednjovjekovnom kaznenom pravu**

U statutima kazneno pravo može se definirati kao "**način propisivanja kaznenih djela u lokalnim zajednicama srednjeg vijeka**„.

"Svakom puku treba pravo radi poticanja dobrih i potiskivanja zlih misli, a sve za dobrobit zajednice!"

Iz Vodnjanskog statuta

Salijski zakonik, 793. godina (Franci)

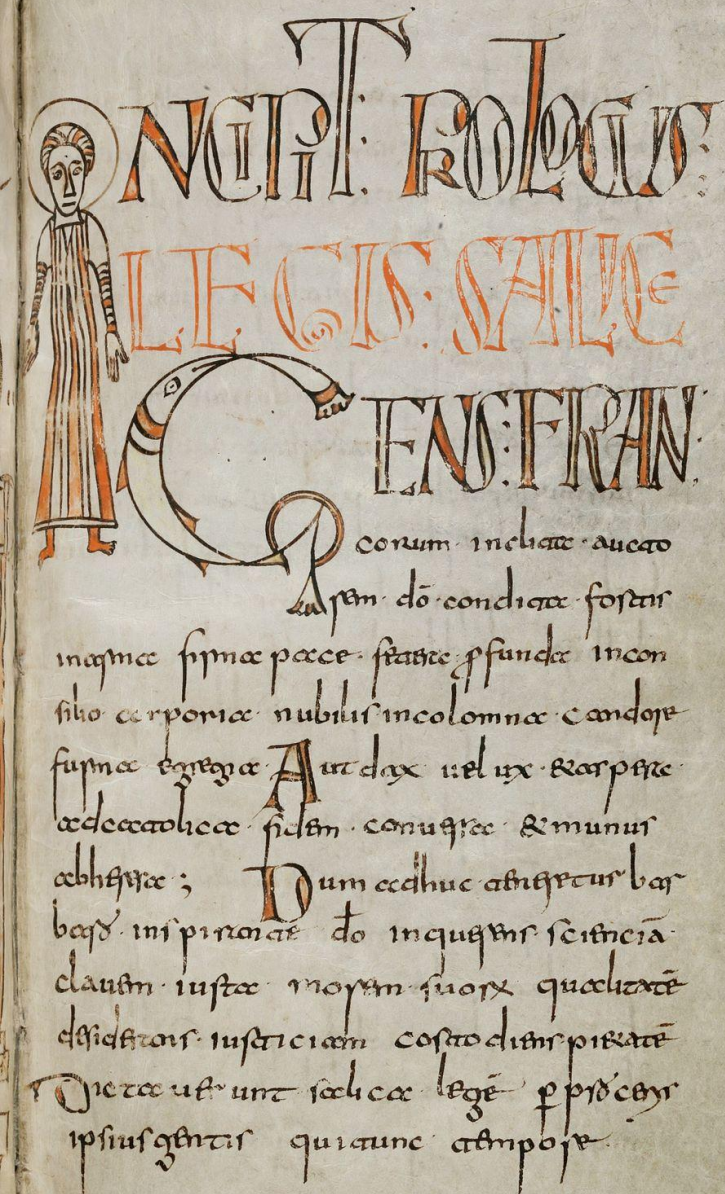
Što odredbe govore o ženi srednjeg vijeka?

O ženama:

„Ako slobodan čovjek uhvati slobodnu ženu za šaku, ruku ili prst, a bude mu dokazano, nek se kao kriv osudi na 15 solida. Ako bi podlakticu stegnuo, nek namiri 30 solida”

„ Ako netko zlostavlja slobodnu i trudnu ženu, pa ona umre, nek se kao kriv osudi na 700 solida.”

„ Ako netko ubije slobodnu ženu koja je počela rađati djecu, neka se kao kriv osudi na 600 solida.”

Justinijanov kodeks

- O pravu: „Zakonski propisi su sljedeći: živjeti pošteno, nikoga ne ozlijediti i svakome dati što mu pripada.”
- O krađi: „Kazna za očitu krađu je četverostruka vrijednost ukradene stvari, bilo da je lopov rob ili slobodnjak.”
- O braku: „**Usvojili smo da bi pubertet kod mladića smatra se da počinje odmah po završetku njihove četrnaeste godine; dok, što se tiče djevojaka. . . podobne su za brak nakon navršene dvanaeste godine.** ”

Koja je dobna granica sklapanja braka u Bizantu?

BRAK U SREDNJEM VIJEKU

- najniža dobna granica sklapanja zaruka bila je **sedma godina života**, no sam čin sklapanja braka mogao se odvijati tek sa navršenom **punoljetnošću**
- za mladića ulazak u brak bio važan tek kad bi bio u **stanju uzdržavati svoju obitelj**
- prema kraju srednjega vijeka da se **dobna granica pomicala** prema 18. i 19. godini

Plemiće vjenčanje

Prema istarskim statutima

Koja je bila početna dob u srednjovjekovnoj Istri za ulazak u brak?

Statuti/ godine	13	14	15
Novigradski	D	M	
Rovinjski	D	M	
Porečki	D	M	
Dvigradski	D		M
Buzetski	D		M
Vodnjanski		D	M
Labinski		D	M

D- djevojke M- mladići

Državni zavod za statistiku

<https://dzs.gov.hr/UserDocImages/Zanimljivosti/Ljubav%20kroz%20statistiku.pdf?vel=369629>

U 2018. sklopljen 19 921 brak!

Najvećom stopom sklopljenih brakova u 2018. mogu se pohvaliti Požeško-slavonska i Brodsko-posavska županija (6,1), a slijedi ih Vukovarsko-srijemska županija (5,9).

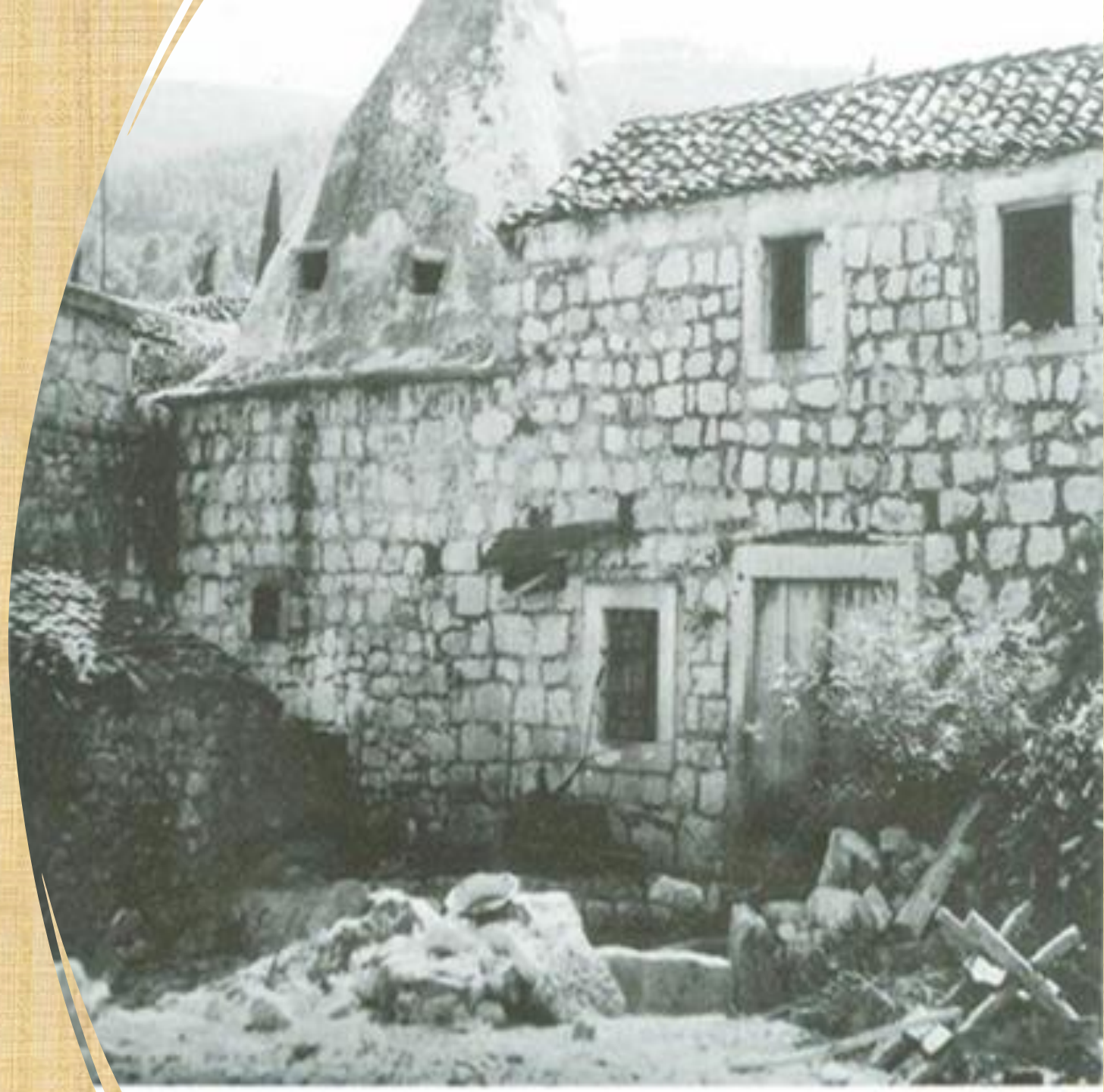
Najmanju stopu sklopljenih brakova imala je Istarska županija (3,8).

U 2018. žene su u prosjeku stupale u brak s 28,7, a muškarci s 31,3 godine.

Sklapanje braka

U srednjem vijeku, prema postojećim Statutima postoji nekoliko oblika sklapanja braka:

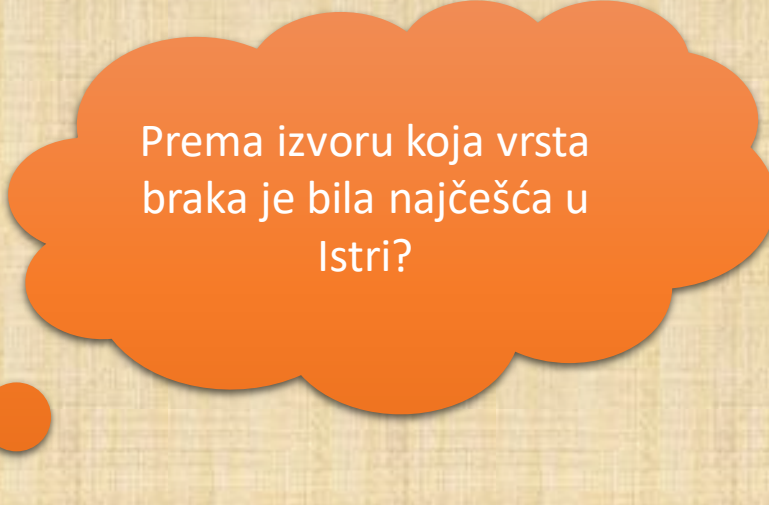
1. brak na istarski način
2. brak na slavenski način
3. brak na mletački način

Sklopljeni brakovi u Istri

Miroslav Bertoša objavio je vrlo zanimljive podatke o načinu sklapanja brakova u **Balama** koji se odnose na **17. i 18. stoljeće** i obuhvaćaju preko 1200 sklopljenih brakova.

❖	Brakovi na istarski način	79,7 %
❖	Brakovi na slavenski način	16,2%
❖	Brakovi na mletački način	0,6%
❖	Brakovi na način drugih područja	0,2%
❖	Brakovi po posebnim ugovorom	3,3%

Prema izvoru koja vrsta
braka je bila najčešća u
Istri?

Srednjovjekovni statuti – propisivanje kazni

Zakon kotla!

Lažno svjedočenje	Krivotvorenje novaca	Lažne isprave
Labin- okrunjen papirnatom trakom na kojoj je bila zapisana lažna prisega, stajanje na trgu cijeli dan, lišen svih časti, ne može biti svjedok Vodnjan- odsijecanje jezika	Labin- optuženik je bio svezan sa krivotvorenim novcem oko vrata i spaljen	Labin- odsijecala se desna ruka ili novčana kazna

Što kazne govore o srednjovjekovnoj svakodnevici?

Grupa 1.

Tema:

Sklapanje braka u srednjovjekovnoj Istri

Zadatak: pažljivo pročitajte izvor te odgovorite na postavljena pitanja.
Izdvojite bitno, ključne pojmove, sličnosti i razlike.

Možete se poslužiti i grafičkim prikazom. Pripremite se za izlaganje.

Ljubav u srednjem vijeku

Pitanja za promišljanje:

1. Na koje se načine mogao sklopiti brak u Istri?
2. Izdvojite karakteristike braka na „istarski način“?
3. Što znače pojmovi miraz, uzmirazje i basadego?
4. Usporedite te prikažite sličnosti i razlike u sklapanju braka.
5. Jesu li žene u srednjem vijeku zaštićene?
6. Koju vrstu braka možete danas sklopiti.

Grupa 2.

Tema:

Kažnjavanje u srednjem vijeku

Zadatak: pažljivo pročitajte izvor te izdvojite na koji načine se kažnjavalo u srednjem vijeku prema odredbama srednjovjekovnih istarskih statuta.

Pitanja za analizu:

Kakve su se sve kazne i za što su se izricale? Izdvojite primjere te izrecite svoje mišljenje.

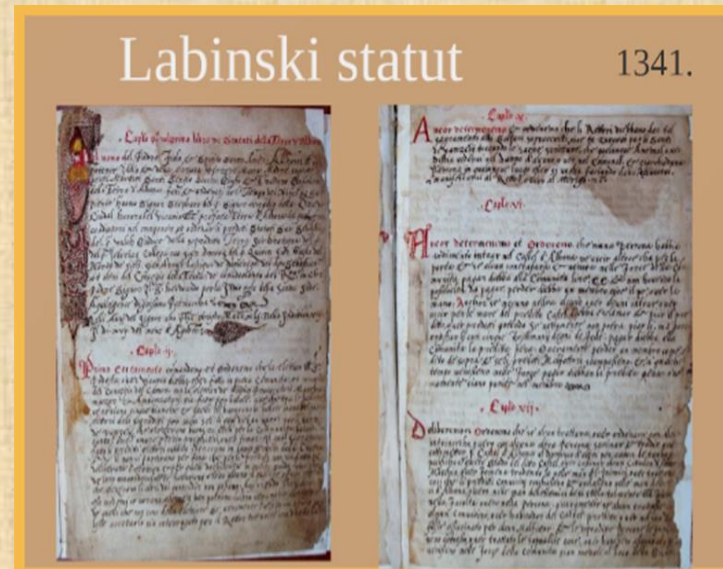
Usporedite kazne kroz zadane srednjovjekovne istarske statute.

Izrecite svoje mišljenje o kaznama? Jesu li kazne stroge?

Istražite pomoću statuta koje su kazne za otmicu žena?

Možete li na temelju popisa kazni koje su se sankcionirale zaključiti o srednjovjekovnom životu čovjeka.

Kakve su kazne danas?

Salež (Buzet), stup srama

Grupni rad

Brak u srednjem vijeku

Tri načina:

BRAK NA ISTARSKI NAČIN-, brak na način „brata i sestre”

Žena je u braku na istarski način bila zaštićenija.

Mogući izvor ostaje bizantsko pravo ranog srednjeg vijeka

BRAK NA MLETAČKI NAČIN – žena ne dobiva ništa, muževljevi nasljednici su je mogli čak i izbaciti iz kuće

BRAK NA SLAVENSKI NAČIN- žena ne dobiva ništa, ima svoja 3 dara

Žena je prije stupanja u brak imala i **VLASTITA DOBRA**/ dara:

1. **Miraz** (dote, koreda) su u pravilu davali roditelji
2. **Uzmirazje** (contradote, contrados) – daje zaručnik
3. **Basadego** (vjenčani dar)- daje zaručnik.

Kažnjavanje u srednjem vijeku

- ✓ **Kazne su bile vrlo stroge**
- ✓ Plaćalo se u novcu, odsijecanjem određenog dijela tijela ili vlastitim životom
- ✓ Novac je odlazio u gradsku blagajnu. Ovisno o počinjenom prekršaju, novčana kazna dijelila se podestatu, zajednici ili oštećenoj osobi.
- ✓ **Odredbe statuta štite ženu, njen ugled i ugled njene obitelji**
- ✓ Zakonski je smatrana manje vrijednom muškarca zavisno od grada do grada
- ✓ Cilj je takvim odredbama bio **stvoriti jednu gradsku zdravu društvenu sredinu!**

Jesu li statuti važan izvor za tumačenje svakodnevice?

Mentimeter- VZU

<https://www.menti.com/x4fvj7in3q>

Navedite obilježja srednjovjekovnog društva!

ELEMENTI	DA	DJELOMIČNO	TREBA POPRAVITI
Jesmo li uspješno obavili zadatak?			
Svi su članovi grupe sudjelovali?			
Uvažavali smo naša mišljenja?			
Zadovoljni smo našim izlaganjem?			
Što ubuduće možemo poboljšati?			